

Osallistavat ja voimauttavat menetelmät lasten ja nuorten kohtaamisessa

Kehittämistehtävä: Yhteisopettajuus erityisluokilla

Laura-Maria Lehtinen & Elina Hakala

Ydinkysymys

Kehittämistyö lähti tarpeesta miettiä jopa koko työnkuvaa uudelleen kahden erityisluokan osalta. Luokissa on oppilaita vuosiluokilta 1-6 ja oppilaita on yhteensä 20. Luokat ovat hyvin heterogeenisiä ja sosio-emotionaalisia haasteita on merkittävästi. Luokissa opiskelee kuitenkin myös sellaisia oppilaita, jotka tarvitsisivat tukea opiskelussa ja eri oppiaineissa. Lähdimmekin pohtimaan millä tavoin pystyisimme jaotella joustavasti oppilaita eri vuosiluokilla ottaen huomioon paremmin yksilöllisiä tarpeita.

Tärkeä näkökulma oli myös se, että saisimme opettajina mahdollisuuden keskittyä enemmän yhteen asiaan kerrallaan ja ei olisi aina se tunne siitä, että on väärässä paikassa väärään aikaan. Usein tuntuu, että samaan aikaan pitäisi antaa osalle oppialaista tukea sosio-emotionaalisiin haasteisiin, kun samaan aikaan pitäisi antaa tukea oppilaiden isoihin oppimisen haasteisiin. Ydinkysymys onkin, miten voisimme parhaalla mahdollisella tavalla tukea oppilaita heidän yksilölliset tarpeet huomioiden ja samalla huolehtia omasta jaksamisestamme työssämme?

Aamun tuokiot

Tarkoitus on ollut keskittyä enemmän oppilaiden vireystilan ja tunnetilan tukemiseen erilaisten etenevien prosessien avulla. Aamut aloitetaan koko vuoden ajan yhdessä vireystilaan ja tunnetaitoihin liittyvällä yhteisellä tehtävällä. Oppilaille on käytössään omavihot, johon vuoden ajan tehtyjä tehtäviä kerätään. Näin edistyminen tulee oppilaalle ja kodille näkyväksi.

Yhteisen orientoitumisen jälkeen ohjataan oppilasta tekemään valintaa oman vireystilan mukaan. Aluksi oppilas tarvitsee tähän vahvaakin aikuisen tukea. Oppilas saa valita omaa vireystilaa kuvaavan kortin ja tämän perusteella valita itselleen sopivan tilan vireystilan mukaiseen toimintaan. Oppilas valitsee myös tilanteeseen sopivan välineen sekä sen, opiskelleeko jotain asiaa ja jos, niin mitä.

Tilat

Meillä on koulussa käytössä kolme tilaa. Oppilas valitsee oman tilansa vireystilan mukaan. Tilat on koodattu värikoodein ja eläimin huomioiden sekä pienet että isot oppilaat. Punainen kärppähuone on ylivireisen oppilaan/ryhmän tila ja on idea, että toinen opettaja ottaa tämän ryhmän haltuunsa. Tässä luokassa on tarkoitus opettajan tuella käsitellä ylivirittyneisyyttä, mahdollisesti selvittää ristiriitatunteita sekä saada oma tunnetila haltuun. Toinen luokka on violetti kilpikonnahuone alivirittyneeseen tilaan. Tässä luokassa on usein ohjaaja tukena, toki opettajan vastuu huomioiden. Tilaan tarjotaan mahdollisuutta lepoon sekä keinoja saavuttaa optimaalinen vireystila opiskelua ajatellen.

Kolmas luokka on vihreä koirahuone. Tässä luokassa vireystila on optimaalinen ja on tarkoitus pystyä opiskeluun. Toinen opettaja on tässä tilassa tarjoamassa opetusta. Päivän aikana on tarkoitus, että tilat vaihtuvat oppilaiden tarpeiden mukaan.

Välineet

Luokkatilaan on varattu erilaisia välineitä vireystilan säätelyyn sekä tunnetilan läpikäyntiin. Vireystilaa varten on nopeasti käyttöön otettavia välineitä, kuten nystyräpalloja, kuulosuojaimia, sinitarraa, jumppapalloja, purkkaa, istuintyynyjä, painotyyynyjä, rakenteluvälineitä kuten legoja ja multilinkkejä sekä helmiä, piirustusvälineitä, padeja sekä toimintakortteja.

Tunnetilaa varten on oppilaalla valittavanaan tunnekortteja, keskustelukortteja, piirustusvälineitä ja valmiita keskustelupohjia. Erityisen toimiviksi ovat osoittautuneet vihreän tai punaisen polun valinta –lomake sekä missä tuntuu – lomake ja omiin vahvuuksiin huomion kiinnittävä lomake.

Oppilaalla on mahdollisuus myös tauottaa työskentelyään erilaisin hänelle soveltuvin toiminnoin. Hän voi käydä vessassa, juomassa, tehdä hetken hiljaista työtä tai suorittaa jonkin pienen liikunnallisen toiminnon.

Korityöskentely

Jokaisella oppilaalla on oma päivittäinen lukujärjestys. Päivän tehtävät ovat oppilaalla urakkakorissa ja hän voi oman vireystilansa mukaisesti valita, missä järjestyksessä hän tekee päivän tehtävät. Aikuisen tuki on tässä erityisesti aluksi tärkeää. Jokaisesta tehdystä työstä oppilas saa lukujärjestyspohjaansa leiman. Tämä mahdollistaa myös palkitsemisen edistymisessä sekä yksilö- että ryhmätasolla.

Päivän päätös

Päivän päätteeksi käydään jokaiselle sopivalla tavalla läpi päivän sujuminen vahvuuksiin pohjaten. Joskus tämä onnistuu koko porukalla, joskus pienessä ryhmässä. Tarvittaessa meillä on mahdollisuus toteuttaa tämä myös yksilöllisesti. Tarkoitus on yhdessä oppilaan kanssa tunnistaa päivän vahvuus, oma onnistuminen, jokin hyvä asia päivästä. Mietitään myös, mitä hyvää päivästä otetaan mukaan seuraavaan päivään.

Yhteisopettajuus

Oppilaamme ovat ainakin toistaiseksi jaettu meille vuosiluokittain hallinnollisesti. Sitoudumme kuitenkin opettajina oppilaisiimme samanarvoisesti ja pidämme koko porukkaa yhteisenä luokkanamme. On tärkeää, että käymme tiivistä keskustelua ja tarkkailemme myös päivittäisiä omia voimavarojamme ja vireystilaamme. Toimimme joustavasti sen mukaan, kummalle on sinä päivänä luontevampaa ottaa kopia tilanteesta ja kasvatuksesta, kummalle opetuksesta. Jaamme työtä päivittäin ja myös päivän sisällä siis sen mukaan, kumpi ottaa vastuun opetuksesta, kumpi vireystilan nostosta tai ristiriitatilanteiden selvittelystä. Näin myös opettajien vastuu eri ryhmien välillä säilyy. Tämä vaatii paljon suunnittelua ja toisaalta molempien on oltava hyvin perillä paitsi jokaisesta oppilaasta myös heidän sen hetkisistä tilanteista ja oppimistavoitteista. Olemme opettajina tasavertaisia ja meitä ohjaa samankaltainen pedagoginen ajattelu. Kollegiaalinen luottamus on ensiarvoisen tärkeää.

Havainnot

Jo pienillä kokeiluilla on tuntunut siltä, että opettajien välistä kuormaa on pystytty jakamaan. Myös riittämättömyyden tunne on hiukan vähentynyt, kun osa oppilaista on saanut tukea sosioemotionaalisiin haasteisiin ja osa taas on samaan aikaan saanut tukea opillisiin taitoihin. Toisinaan on hankala pitää hektisessä työssä kiinni kovin strukturoidusta suunnitelmasta. Tämä haastaa välillä, sillä joudumme edelleen puntaroimaan, mihin aikamme käytämme ja toisaalta kuinka olennaisia yhteiset hetkemme ovat vai tarvitsisiko joku oppilas enemmän yksilökohtaista ohjausta.

Mitä tulevaisuudessa?

Toivomuksena olisi, että yhteisopettajuus voisi juurruttaa asemaansa myös erityisluokilla koko kaupungin organisaation tasolla. Olisi mainiota, jos ylemmältäkin taholta nähtäisiin yhteisopettajuuden mahdollisuudet niin oppilaiden kuin opettajienkin näkökulmasta. Ensi lukuvuosi tulee olemaan enemmän tai vähemmän kokeilun ja toimivien käytänteiden hakemisen aikaa, mutta jo tässä vaiheessa on selvää, että tämänkaltaiselle toiminnan uudelleen suunnittelulle olisi tilausta myös tulevaisuudessa.

Lähteet

Huomaa hyvä! Vahvuusvariksen bongausopas. Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen

Kummi 16. Tavoitteena yhteisopettajuus - näkökulmia ja toimintamalleja onnistuneeseen yhdessä opettamiseen. Toim. Malinen & Palmu

Ratkaisukeskeisiä perustyömenetelmiä muutosprosessien ohjaajille. Ruutu & Salmimies

Onnistu eriyttämisessä. Toimivan opetuksen opas. Roiha & Polso

Malti & Sinni. Harjoitteita itsesäätelytaitojen oppimiseen. Matilainen & Puustinen

www.varinautit.fi

ellipsi.me